



Innledning

Dagskonferansen på NHH om “Kan terminologi på norsk bidra til økonomisk lønnsomhet?” var et fellesarrangement av Institutt for fagspråk og interkulturell kommunikasjon (NHH), Språkrådet og UNIFOB (Aksis), og må ses i en større sammenheng om norsk som nasjonalspråk i globaliseringens tidsalder. Dette nummeret av SYNAPS inneholder rapporten fra konferansen.

I det følgende omtales kort de mottatte bidragene fra konferansen. Bidragene gjengis i den rekkefølgen de opprinnelig ble presentert.

Jan Hoel, Språkrådet, innleder med en avklaring av det flertydige ordet “terminologi” og en innsnevring mot konferansens tema av terminologi som praktisk terminologiarbeid. Deretter beskriver han Språkrådets bidrag på området terminologi og fagspråk i dag og gir dessuten et kort historisk tilbakeblikk på institusjonens forgjengere Norsk språknemnd og Norsk språkråd. Hoel gjør deretter kort rede for arbeidet med Språkrådets meget relevante og ferske strategidokument fra oktober 2005: *Norsk i hundre! Norsk som nasjonalspråk i globaliseringens tidsalder. Et forslag til strategi*. Med sitater derfra viser han Språkrådets tiltenkte rolle på området terminologi og fagspråk og konstaterer til slutt at det haster med å få omsatt planene og forslagene i praktisk terminologiarbeid.

Den skjønnlitterære oversetteren Ellinor Kolstad viser hva som kan skje når en oversetter begynner å lete etter korrekt terminologi i betydningen ‘(fag)ordtilfang’. Hun skildrer levende hvilke problemer hun møtte og hvilke arbeidsmetoder hun brukte under sin oversettelse til norsk av den engelske romanen *Trawler*. Ofte var det slik at termene ikke fantes i noen spesialordbøker, og metoden Kolstad da anvendte, var å kontakte fagfolk på fiskeriområdet og skaffe seg et bredt sammensatt nettverk. Hun fikk erfare at også fagfolkene klaget over manglende ordbøker, håndbøker og terminologi. Hun kunne flere steder registrere et sterkt følt behov for en spesialordbok på fiskeriområdet, men veien videre dit er lang, og ordboksarbeid er ikke meriterende.

Knut Jonassen fra Standard Norge foretar en vurdering av terminologien i den norske standarden NS 9415, som omhandler flytende oppdrettsanlegg. Oppdrettsnæringen, som startet med små enheter her og der langs hele kysten, er i dag en teknisk avansert industri. Men utvikling av dertil hørende terminologi har ikke vært et prioritert område, påpeker Jonassen, og tydeliggjør dette med noen eksempler fra NS 9415. Han mener at manglende konsistens i oppdrettsterminologi faktisk kan være et kommunikasjonshinder som i sin tur kan forsinke videreutvikling og internasjonalisering av denne industrigrenen. Hans forslag til ideell løsning er å kombinere terminologisk arbeid knyttet til enkeltprosjekter med ren fagterminologisk virksomhet. Dette burde skje i form av samarbeid mellom forfattere av fagtekster, fagoversettere og terminologer. På grunn av arbeidets mer preskriptive karakter mener Jonassen avslutningsvis at det vil være mest hensiktsmessig at det terminologiske arbeidet er begrenset til én eller eventuelt noen få institusjoner slik at det kan koordineres etter et felles sett med retningslinjer.

Som representant for Fiskeridirektoratet reiser Olav Lekve spørsmålet om en i det hele tatt kan snakke om en norsk fiskeriterminologi, og hvilken rolle fiskerimyndighetene i så fall har hatt i utviklingen av denne. Han spør om en i stedet for “fiskeriterminologi” kanskje heller

skulle snakke om et “stammespråk” som skal holde utenforstående utenfor, og om ikke også myndighetene benytter seg av dette “stammespråket”, noe han belyser med konkrete eksempler fra lovgivningen på området. For å belyse fiskerimyndighetenes rolle med hensyn til utvikling av fiskeriterminologi viser Lekve til utviklingen av fiskeriforvaltningen i de siste 100 år. Han mener å kunne påvise tre forskjellige roller for forvaltningen i løpet av denne tiden: Fra å være “jakthund” som skulle bidra til å utvikle nye teknikker, nye redskaper og lete etter drivverdige fiskefelt, via rollen som “vakthund” med kontrolloppgaver, bl.a. med overfiske, til en rolle siden årtusenskiftet som er en kombinasjon av de to foregående, og som dessuten innebærer økt språkbevissthet og vektlegging av et enklere regelverk. “Brukerne” eller “kundene” skal lettere kunne forstå den informasjon som kommer fra fiskerimyndighetene. Men Lekve påpeker at Norge har langt igjen før en sammenligning med den islandske språkpolitikken er mulig: Innen trålfiske brukes det i Norge fortsatt engelske termer, mens islendingene i stedet har laget sine egne uttrykk for formålet.

Norvald Monsen fra Institutt for regnskap, revisjon og rettslære (NHH) reiser spørsmål om norsk bedriftsøkonomisk terminologi er nødvendig eller unødvendig. Fordi faget bedriftsøkonomi i sin utvikling har hatt sterk påvirkning fra Tyskland, tar Monsen som et eksempel utgangspunkt i subdomenet regnskap slik det er forankret i tysk rettssystem og lovtradisjon. Han diskuterer noen få sentrale begrep og termer fra regnskapsfaget på hhv. tysk, norsk og engelsk. I tillegg viser han til at det ligger forskjellige regnskapsprinsipper til grunn for hhv. bedriftsregnskap og kommuneregnskap, noe som fører til ytterligere begrepsmessig og terminologisk forvirring. Med utgangspunkt i nye internasjonale regnskapsstandarder som opprinnelig er utarbeidet på engelsk, men som gjennom EØS-avtalen er gjort gjeldende i Norge, konkluderer Monsen med at det er nødvendig å utvikle et norsk begrepsapparat med tilhørende terminologi for regnskapsfaget, ikke minst fordi bruk av morsmålet gir økt forståelse og beherskelse av faget.

Gisle Andersen fra UNIFOB diskuterer “Terminologi og samarbeidsformer mellom næringsliv og UoH-sektoren” og gjør seg til talsmann for opprettelsen av et nasjonalt fagspråklig kompetansesenter. Han begrunner sitt standpunkt med at det finnes et stort behov for terminologi på norsk innenfor en rekke fagområder, og at en rekke aktører, spesielt innenfor næringslivet, vil ha nytte av norsk terminologi. Det er etter hans syn naturlig at terminologiarbeid gjennomføres som samarbeid mellom de ulike aktørene. Andersen argumenterer deretter for at det offentlige burde spille en aktiv rolle i arbeidet med norsk terminologi, både finansielt og ved å bidra til at det blir opprettet et slikt kompetansesenter. Senterets oppgaver vil bl.a. bestå i å samle og revitalisere eksisterende terminologiresurser og utvikle terminologi for nye domener.

Magnar Brekke fra Institutt for fagspråk og interkulturell kommunikasjon (NHH) stiller spørsmålet “Korleis kan/bør vi ivareta terminologi og fagspråk i norsk industri og næringsliv?”, og svarer at vi både kan og bør. Han har et klart syn på hvordan dette kan gjøres og argumenterer for at både trykte og elektroniske tekster bør inngå i en tekst-/kunnskapsbank som viktige byggestener i denne sammenheng. Et uavklart spørsmål er det opphavsrettslige forholdet til tredjemanns tekst. Tekstene danner grunnlaget for det som her ses på som en kunnskapsbank. Brekke skisserer også en forretningsidé for mulige distribusjonsmåter. Spørsmålet om hvem som tar ansvar for å få realisert en slik kunnskapsbank kan ifølge Brekke besvares med en modell der Språkrådet er tiltenkt det nasjonale ansvaret for at norsk ikke lider domenetap, og for at norsk også i fremtiden skal kunne fungere som et egnet redskap for representasjon og formidling av spesialisert fagkunnskap og for kvalitetssikring av grenseflatene mot det utenlandske kunnskapssamfunnet. Avslutningsvis viser Brekke til et

pågående forskningsprosjekt KB-N (KunnskapsBank for norsk økonomisk-administrativt domene) som han er leder for. Dette prosjektet er et konkret eksempel på hvordan modellen om kunnskapsbank kan implementeres i praktisk arbeid med tekstbasert fagspråk og terminologi samt videreutvikling av teknologi som forsknings- og formidlingsredskap for forskningsbasert kunnskap.

Bergen, mars 2006

Ingrid Simonnæs
Norges Handelshøyskole